

SETMANARI CATALA

10 CENTIMS lo número

L' una 's diu Pura;
 l' altra 's diu Cándida;
 l' una es morena;
 l' altra es ben blanca;
 l' una á l' esquena
 hi té un desitj;
 l' altra una piga
 prop del melich;
 l' una té fama
 per' fer... la llesca;
 l' altra es un trunfo
 per' fer la... etcetra.

SF

DE DIJOURS A DIJOURS

ABOCATS pe 'l voler dels poders, moderadors, que may tenen per res la voluntat dels pobles, LA TOMASA vol tocar á rebato... y malgrat no brandeji per agrupació política determinada, qu' estima masa l' independència y llibertat de son pensar, no vol amagar las sevas aficions envers la República com forma de govern més bona y envers la federació de las regions espanyolas... manera sola de que la República s' arrelí y marxi avant, matant d' arrel lo corch centralista que se 'ns xucla.

Res tan engrescador, ensemps que sensat en son fons, que l' article molt vell, que traduhím ara expressament:

LA REYNA S' EN VA

¡Septembre! ¡Lo més clássich de las revolucions y dels transtorns polítichs!..

D' entre tots els mesos del any, es lo que fa més por als monarcas.

Es lo mes de cullir els raims .. y de pescar la tunyina.

A n' els reys, els dona una lley de malaltía; la malaltía de la por. Las reynas, també solen patir tot sovint d' aquesta ditxosa malaltía del mes...

Aquest mes va caurer María Antonieta reyna de Fransa, per anar á la guillotina; aquest mateix mes, s' ensorrá per sempre Isabel segona ab la rassa expúrea dels Borbóns, (paraulas del evangeli d' en Romero Robledo); aquest mes també estigué á punt de caurer aqueixa monarquia de la rahó comercial «viuda d' Alfons XII y fills»...

¡Y, Deu ho sab encara, 'l que pot succehir aquest mes!

Pera 's qu' estimém la llibertat, n' es lo mes ditxós.

La Naturalesa, aquesta gran bullanguera y eternal revolucionaria, ho te entés aixís.

Lo Septiembre 's despedeix del estiu, robantli 'ls ardorosos raigs del sol: més vol quedar be ab l' hivern, regalant las estrenas de la frescor...

Aixís també deu esser lo perfecte revolucionari: calent de cor, fret de cervell...

Portará dins del pit un sol rohent; en son cap un pou de glas, per atemperar ab la reflexió son cervell.

Jo vaig naixer en aquest mes; per aixó en mi si encarna ferma la revolució

Vaig naixer en els días clássichs de la revolució de Septiembre y en la ciutat arxi-clássica de Sant Sebastia, darrer refugi de la reyna d' Espanya.

Com que no me 'n recordo del meu naixement, no poguí veurer á Isabel segona quan fugía, ni á sos ministres que s' esbarriavan com manada de bens quan s' acosta tempestat.

Mentrestant qu' ells fugían de la pudor de socarrim' á mi 'm portava á batejar una dida guipuzcoana, fresca, grassa y rodanxona... ab las trenas penjantas y els pits vessant llet.

Aixís he estat gras sempre.

Aquell día, hi hagué duas caygudas á Espanya: la

una, la de la reyna; l' altra, la d' una gerra gran de confitura, que n' es tradicional en tots 'ls bateigs de la meva terra. Aquest' altre cayguda qu' m' han contat molt temps després ab tots sos pels y senyals... fou ben bé, un símbol.

Las monarquías son castells de crocant guarnits de merenga... 'ls goluts se n' hi van com las moscas á la mel... mes un petit trontoll de res els enruna, un got d' aygua tirat pe 'l damunt, els fon; quan cauhen, se 'ls cruspeix qualsevulga que passi... las engrunas fins las rebutxan els trinxerayres.

No hi ha res tan dolent com la sang blava quan va per terra.

Jo no poguí veurer la fugida de la reyna; ¡quin dolor! mes ma feble magestat de criatura, n' era l' estampa viva de la seva magestat.

Ella s' en anava plorant á llágrima viva, sos ministres p'oravan... jo també devía plorar, perque duya 'ls bolquers bruts de caca... ¡Era una monarquia tan petita com jo mateix!

No 'ns sabían netejar, no més ploravam...

Tinch rabia desde allavors á tots els reys?

Ni menos ho sé del cert, mes crech que si.

Per aquells temps, encara no n' entenía res de tot aixó... Pero potser donarian comptes de mas inconscientes simpatías per ells, els llensols del bresol meu, que s' havían de mudar tot sovint.

Sant Sebastia, lo tranquil y felís poble de Sant Sebastia, la feconda matrona estiuhenca que n' areplega dessota las amplas tabellas de sas faldillas als hostes de tot Espanya y de las Indias, que encara li quedan, no havia pres cap part activa en la revolució de Septiembre... Aquella terra n' es molt lliberal, pero també n' es molt panxa contenta.

L' equipatge de las revolucions s' ha expolsat allí la pols dels viatjes.

Aduana espiritual de l' Espanya, han pasat per Sant Sebastia totas las modas novellas de la Fransa... Els vestits, las medicinas de contrabando, els llibres, las cocots mes hermosas, pero rebregadas en son país, els cómichs, els desterrats, els revolucionaris .. las bullangas, els transtorns polítichs, els diners, las penas, els terratremols, las mudas de govern...

A la plassa de la constitució de Sant Sebastia, va serhi colocada la guillotina pe 'ls exercits revolucionaris l' any 1793...

Allá van compareixer els emisaris de la Convenció francesa, pera pactar l' unió ab Guipuzcoa; per allí va passar en Rousseau (acompanyat d' un rebesabi meu) l' il·lustrat autor d' «Emilio», lo amatent preconizador de las costums y els furs vascongats; allá va fer nit en Godoy, per allá 's va passejar en Bismarck. Baix lo soterrani d' una iglesia de Sant Sebastia 's va reunir la primera logia masónica d' Espanya; en Gambetta va anars' en á plorar son desterro, desota 'ls taronjers de la capdal guipuzcoana y encara que no ni he vist cap, en Gambetta assegura en sos escrits habern' hi vist molts; allá se va passejar, ab sa enfadosa y pintada persona l' empalagosa magestat d' en Napoleón ters; allá va estarhi en Glandsodne, lo patriarca inglés; y per acabar allá pasa son desterro en Derouledé, lo planyidor poeta nacionalista francés. Joana d' Arch mascle que avants s' anomenava Pau y ara gayrebé ni s' anomena Pere...

Es, aixó si, Sant Sebastia, la gargamelló per' ahont

respira l' Espanya, lo forat per ahont s' hi fican de tan en quan en nostre terror, ventijols de civilisació y ventadas del modernisme de l' Europa.

N' es com i' estació històrica de las penas y de las alegrías en lo ferrocarril de la vida política.

Hi han reys, que passen un estiu contents y felissos á Sant Sebastiá y 'l vinent els veureu pansits y músichs, fent via cap á Fransa.

Aixó li va succehir á Isabel segona. Anava molts cops á estiuejar á las provincias vascas. Son tracte planer y *xulapesch* s' havia filtrat poch á poch en lo cor frestech dels vascongats. La reyna, las monjas, els *macróns*, els ministres, pasavan els istius alegroyament, xalant-e en tiberis y saraus. Alló semblava, parlant clar y net, una casa de citas al engrós.

Pochs días foren prou, malgrat lo dit, perque la reyna felís y joganera, 's tornés la reyna trista del fat mes desdixat. Aquella tísica monarquía, caygué rodolant escalas avall, al sentirse 'ls primers frets del Setembre.

Ben poch se defensá: va fugir ab la cobardía que fuig lo jugador de mala lley quan l' atrapa la policia ab las mans á la timba. Lo darrer caballer de la monarquía, lo don Quixot d' aquella reyna, fou en No valiches; els darrers fogonosos de la monarquía espanyola, foren els fochs artificials calats á la festa d' Alcolea.

A poch de la batalla, empasats els batallóns á la revolució, entrava la reyna d' arribada á Sant Sebastiá.

He sentit contar l' historia d' aquells días darrers; es un condol.

La monarquía s' aguntava per un fil de trenyina; anava de tomballons *si cade ó non cade...* No hi havia autoritats seguras; las qu' encara no havían fugit de son puesto, tenían posat l' un peu á Espanya, pero l' altre á Fransa: tenían ficsat un ull en la reyna Isabel, y ab l' altre 's miravan la revolució triumfant, dins sos bolquers...

Se feya l' acatament á la monarquía, no mes á mitjas...

Las espinadas, gayrebé ni 's doblegavan...

Lo tractament de magestat, sortía dels llabis barbotejant.

Els cortesans, avants tan rendits, primer mormo'ant, després á crits tot era protestar... senyal de perdre.

Fins els canóns del castell de Sant Sebastiá, tenían la veu fluixa y enragollada quan feyan salvas. Ben segur que 'ls escatimavan la pólvora.

Lo día qu' esperavan á la reyna, un personatge de la Cort, preguntava á n' els de la policia:

- ¿A quin hora arriba sa Magestat?

Y lo polisont ab la construcció gramatical bizcaina:

- No sé *pues...* «Per las quatre, ya estar, pues, encarregats els viscas.

¡Encarregats! Lo mot gráfich del de policia, feya la crítica mes ferma d' una institució teatral... Trossejadas las decoracions, fora las perrucas, escrostonat lo blanquet y destenyit lo vermelló; esparramats de son cercol constant 'ls coristas de la Reyna, rebregadas las coronas de cartró daurat... ¿que li restava al trono?

La cort va pasar uns quants días á Sant Sebastiá.

Els orgullosas ministres de la tiranía, semblavan cómichs famolenchs, sens ni una trista contracta. Aquells infelisos imbécils, que 'ls hauríam vist quince días ants pasejantse per Madrid guarnits d' or, mirantse 'l país de quá d' ull ab insolencia, per lo resplandir dels in-

contables ulls de sas casacas de ministre, anavan envers lo desterro concirosos, badallant de fam... ab lo coll de son abrich bo y alsat y lo barret tirat damunt dels ulls...

¡Desgraciats!.. ¡pobres diables!.. ¡Com s' han de guanyar desd' ara l' vida!

Caminavan per Sant Sebastiá, esma perduts, com gos sense amo; tenían els concells de ministre, no pas en cambra luxosa, sino á la taula del café més arreconat de la vila...

Els desdixats no sabían ben bé del cert si n' eran de ministres, ó si no n' eran.

Un d' ells en Sever Catalina, tingué á l' hora darrera un capritxo de tirá... volgué fer de Nerón petit... fins fou graciós. Lo darrer de sos empleats, depenent de son ministeri, s' acostá tot tremolós á la taula; ¡aquella taula de café ahont els ministres s' anavan desfent com bolados ó com terrosos de sucre al café!

- ¡Senyor ministre!.. digué: - Jo voldría un mes de llicencia. La mare se m' está morint... voldría anarla á veurer... jo espero d' ussia de sa benevolensa...

Airat lo ministre, cregut en son olvit, qu' encara eran els ditxosos temps del mano y vull, girantse greu y desmesuradament:

- No hi han llicencias... cridá..

Mes tot d' una, recompilant y posantse á riure burlescament, digué:

- ¡Home, si, si senyor! ¿un mes demana? Prenguis un any, dos, tres... ¡Un segle! 'l que vulgui.

L' empleat s' en aná confós d' aquells cambis may notats, donantli mercés y gayrebé adorantlo genolls en terra.

Aquell ministre, ben bé 's podia pendrer el luxo de concedir llicencias per temps tant llarch, perque ell ja tenia l' absoluta... ja no ocupava la poltrona...

A la butxaca portava 'l telegrama oficial avisantli la pérdua de la batalla d' Alcolea.

Las paraulas del ministre, venían á ser lo darrer capritxo de la tiranía vensuda: l' axarpada d' un lleó, que s' havia tornat un gat esquif...

Totas las tiranías comensan trágicament; pero sempre acaban aixís, ab una ganyota de pallaso.

La reyna Isabel, també va rebre la nova del desastre. Feya uns quants días, qu' els ministres anavan com bojós d' una part al altre. Els uns volían endursela 'n cap á Madrid; els altres més cobarts, ferla fugir cap á Fransa...

La Beleta á ratos semblava valenta, á ratos decayguda. Lo comte de Sant Lluís, anava y venía de Zaraus, pera aconsellarli sa conducta.

¡Masa tart! ¡No hi era á temps!

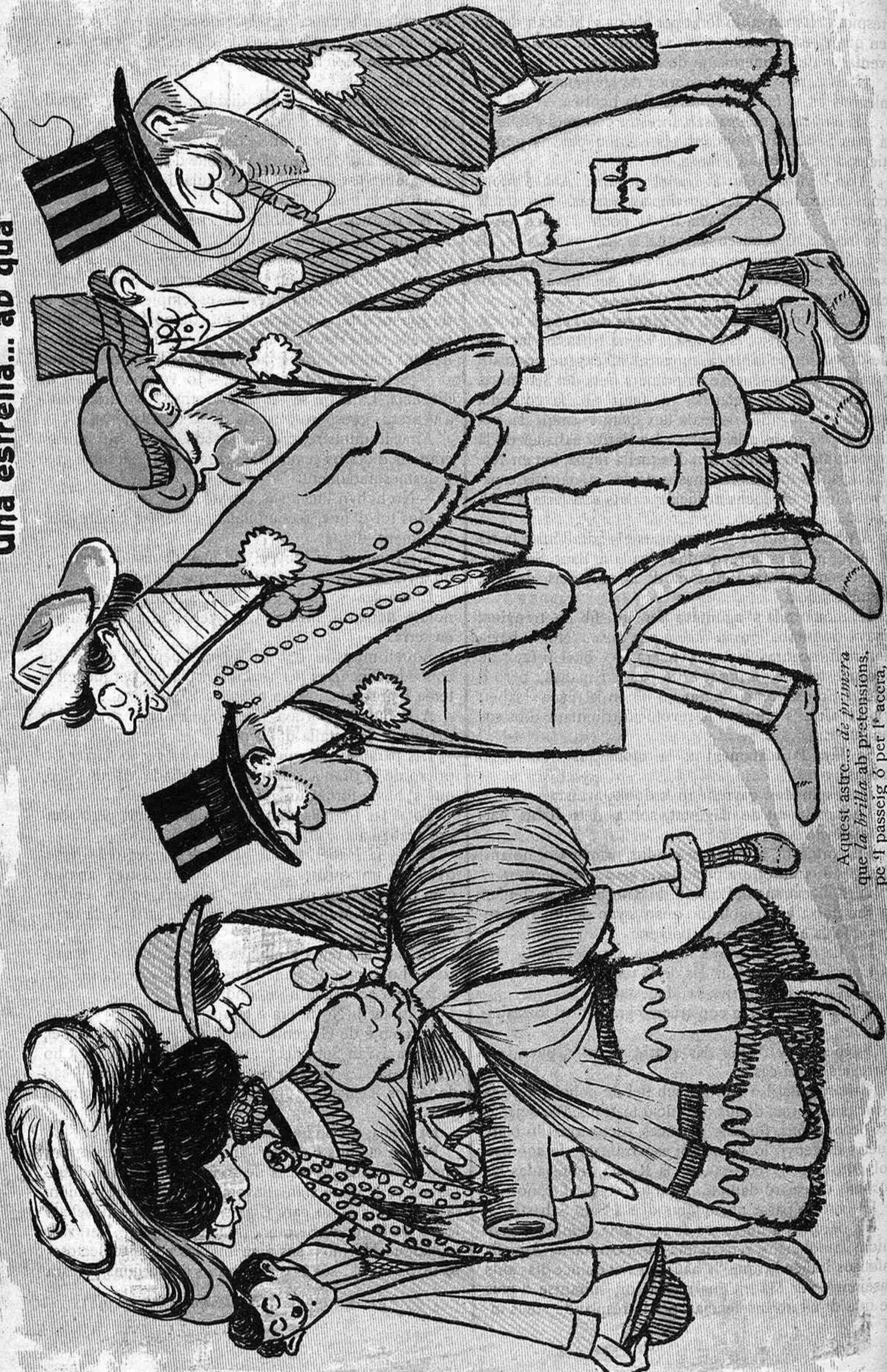
Lo comte de Girgenti, marit de l' infanta Isabel, arribava á San Sebastiá en qualitat de pinxo. Tot ho volía matar... y va tenir de matars' ell mateix al cap de temps. Deu ser l' unich ben fet, que ha fet en sa vida.

La reyna, no podía ni aclucar l' ull.

Pasava las nits com un' ánima en pena, recorrent com esperitada las salas de son palau. ¡Quantas fantasmas se li apareixían allavors! ¡Sor Patrocini, la monja dels miracles, lo pare Claret, els *sargentos* afusellats lo 22 de Juny, en Serrano, l' O'donnell, en Naravez, lo clergue Merino... sos aymants, las vetllas delectosament pasadas... sos llits encisadors de perfums, encara

(Segueix á la plana 496)

Una estrella... ab quà

Aquest astric... de primera
que la brilla ab pretensions,
pe 'l passcig ó per l' acera,
fa observan, fent la carrera,
molts de s'abas Flammarions

Negociacions de pau

La única victòria russa.

matxucats... lo *Chiclanero* brindant' li un toro, la reyna vestida de *Manola*, trenas en l' ayre y borratxa...

¡Oh! ¡Que 'n son de nobles els pobles!

Aquella Reyna miserable, sortía encar d' Espanya ab honors de realeza...

En lo mes de las dolsuras, quan cobreixen 'ls horitzons de Sant Sebastiá, blavors del cel, transparentas y claras, quan els tons del blau clá 's barrejan ab els del gris perla; quan en las platxas se desfán esllaguidament las onadas de la mar com si donguessin sonadeu al sol y á las alegrías de l' istiu que s' allunya y fuig; quan Natura 's posa son mantell d' or y 'ls ventitjols de la tardor amontonan mansament las fullas secas que van cayent dels arbres, la corona reyal espanyola, rodolava del cap de 'la sobirana. Un cop vensuda, de cop y volta s' en anava cap á Fransa... Bon vent... Una música li feu 'ls darrers honors reyal, que li devían sonar com unas absoltas.

¡Que 'n deuben ser de tristos els sons de la música qu' acompanya 'ls vensuts!

Quan aném als enterros, tothom 's descobreix devant del mort.

En las execucions captals, tothom té misericordia del desdixat á qui'n donan garrot.

En las morts civils se te compassió per l' enemich.

Quan s' esfondran tronos, s' estellan entremitj del clapir y riurer d' aquells mateixos qu' els enlayran.

Un cop aviada la reyna, aquells mals cómichs que l' acompanyavan en son meffich regnat, tornavan cap á la vila tal com tornan dels enterros els mercaders de las empresas funerarias. Es á dir, ab las casacas desfetas, discordats, las perrucas á la ma caygudas, las funerals caretas abonyegadas rihentsen els uns, barbofejant els altres... mancats tots de respectes.

La gran farsa, ja s' habia acabat.

Molts s' en empasavan á l' enemich. Els que no podian ó bé eran rebutxats, ó se morian de rabia, bo y esperantse á la ratlla fronterisa, veyent cap ahont se decantavan...

Aixis s' acabá la monarquia.

Y ¡ay! que quan las nevolados de l' indignació popular cobreixen 'ls espays, no hi valen tots els vicaris de Zaráuz qu' avisin la tormenta que s' acosta...

Y aqui tenen mal engiponat en catalá, un dels bons escrits de 'n Roderich Soriano, per en

CALIXTE PI Y XARAU

450 anys endarrera

Es misteriosos fenómenos del mon sideral que constituheixen avuy uns espectacles de mera curiositat ó passatemp y fins divertits en' extrém, proporcionant acudits y surtidas á la gent de bon humor, 450 anys endarrera eran contemplats ab tanta y tanta basarda y terror pera tothom; desde la persona més ignorant á la d' estudis y carrera científica, que sembla increíble que 'l mateix ilustradísim cronista de la *Generalitat de Catalunya* d' aquella época, tot un notari de coneixements superiors als mateixos dipu-

tats, lo respectabilíssim Micer Safont, ab una gravetat que avuy resulta ridícula y cómica feya constar en els famosos *Dietaris* de la *Generalitat* qu' estavan á ell confiats, baix sa direcció y redacció, aquellas *datas* que, traduhidas (diguemho aixís) del catalá carrincló d' alashoras al catalá que are 's parla, deyan, per exemple:

«Any 1448. - 29 Agost - Dijous. - Avuy hi ha hagut eclipse de Sol que ha durat desde las 9 del demati fins molt aprop de las 11. ¡Deu tinga compassió de nosaltres!

(Al marge s' hi véu dibuixada una cara de pá de ral voltada d' unas punxas figurant 'ls raigs solars al demunt d' una tallada de sindria de las de ro céntims. ¡Déu perdoni - dich jo - al dibuixant (!) semblant atentat artístich!

«Any 1457. - 3 de Septiembre - Dissapte.» A las 9 d' aquesta nit ha ocorregut un espantós eclipse de Lluna. ¡Vulga Deu que aqueixa tapada no 'ns duga desgracias en grant Amen

(Una tallada de meló valenciá d' aquells grossos es la expressió gráfica del eclipse, dibuixada al marge).

Confessém, deixant de banda la superstició d' aquella edat, que la bona fé 's traslluhia en la candides de nostres antepassats, qual bona fé contrasta veraderament ab la picardia y intenció actuals, que molt sovint passen de ratlla, *fumentnos* de tot desde lo més respectable á lo més sagrat, desde lo més mereixedor d' estudi á lo més digne de veneració.

¿Qu' hem avansat en idees? ¡Qui 'n dupta! Es una llei natural progressiva que 's nota, s' ha notat y 's notará en totas las épocas y edats del mon; porque 'l mon no es res més que un ser que passa la seva infancia, sa joventut y sa vellesa, estant en relació aqueixas fases de la seva vida ab sos coneixements intelctuals y ab son desarrollo psíquich.

L' época aquella á que 'ns referím, croniquejada per lo bon senyor notari Safont, representa la infantesa, donchs, de la Barcelona ó de la Catalunya d' are, que ja es gran, en lo plé de sa existencia, haventla despreocupat del tot la natural evolució dels estudis, de las costums, del modo de ser nostre, que devía ser lo modo de ser de tothom.

Per' acabar ab las preocupacions infantils d' aquells barcelonins de 450 anys endarrera, aném á transcriure la data del últim cometa que vá promoure 'l pánich més grandió:

«Any 1459 - Diuenge 28 d' Octubre. - Avuy y ja já alguns dias, á distintas horas de la nit, han vist molts una estrella «fora de mida» que treginaua una cúa de foch y á darrera de tot li seguía una fumerola que feya pó. Venia de la banda de Ponent ab direcció á Llevant. Se diu que també l' han vista á Aragó y á Valencia; de quals resultas han pronosticat molts sabis astrólechs que vindrán guerras y mortandats en gran. ¡Deu ens dongui en sa infinita misericordia lo que més ens convingui!»

Tenia rahó en Coroleu al exclamar: ¡No guanyavan per sustos aquellas generacions ab los ditxosos cometes!

Igual superstició dominava allavoras d' una manera que fá riure encara més, quan se descubría per rarsa la presencia d' una ballena en nostre mar. O sino, llegeixin:

«Any 1458. - Dijous primer de Juny. - Diada de Corpus - En aquet dia aparegué en la platja, una mica

més enllà del cap Llobregat, una ballena llarga com una «galeota» de 22 banchs; de quals resultas molts donàren per cert y pronosticaren que á no trigar moriria un gran príncep. Efectivament; á darrers d' aquest mes morí 'l rey Alfons d' Aragó.»

Aquí hi vá de perilla 'l següent comentari que l' esmentat Coroleu hi posa:

«¡No agafarían poch crèdit els astrólechs ab tant fatídica coincidència! El cronista, per part seva, no sab dissimular sa convicció de que la *bruixeria astrológica* era una respectable ciencia»

Igual pánich causá l' aparició d' un' altra ballena el dimecres, 14 de Novembre del any següent (1459), també allá aprop de la desembocadura del Llobregat, deduhintse també la mort d' un altre gran personatje real.

Aqueixa darrera predicció de segur que no li hauria fet rés al notari Safont, segons l' esmentat historiador, si s' hagués complert en la persona del mateix rey, perquè la Diputació d' aquell temps professava un odi franch á Joan II d' Aragó.

— Are... prou eclipses, estrelles ab quá, ballenas y notaris Safonts.

PEPET DEL CARRIL

¡Un altre bomba!

¡No 'ns en podríam pas estar!

¡L' estat de l' indignació pública, d' una ciutat de 600.000 ànimas... s' encomana y deu reflectirs, per forsa... per tota la premsa!

Els doís de Barcelona, LA TOMASA 'ls plora com propis seus... que no pas de bades, hem passat divuit

anys, polsant els seus planys y e's seus plors semanalment, quan de broma, quan seriosament, en casos com el present, que requireix la seriositat del plor!

¡La campana major de la ciutat de Barcelona, branda á morts per pobretas ignoscentas del barbrisme desenfrenat!

Pe 'ls que 'n restan nafrats, fa vots d' amillorament, joydá, no 'ns toqui 'l plorar més!

¡Ja n' es prou desgracia la que tenen al dessobre!

Desfogats del plany, que n' era lo primer que 'as venia á la ploma en un cas tal, no cal pas contar novament la nombra d' atentats qu' ha sofert la nostra ciutat benvolguda.

¡Tothom els te ben presents!

Tampoch volém caure dins el lloch comú de vulgaritat, d' assenyalar determinadas agrupacions, mes ó menys políticas, com inspiradoras, si no autoras dels atentats crimosos que hem sofert tantas voltas.

¡Nol.. Al nostre parer, que no es pas d' infalible, las causas originarias de tants de mals com plorém. . s' ha de cercar per entre mitj de la miseria, del desesper, de l' atrofiació del pensar...

D' altre modo, no s' entén com atentats consemblants, poder'n sortir d' un cervell de persona humana, quan d' una fera no n' eixirían.

Quan de menos, sían permés assenyalar en cas tant trist com 'l d' ara, las deficiencias dels serveys de policia de Barcelona, que no sap trovar 'l rastre, ni sab vigilar, ni menos sap prevenir.

Mentrestant que de Madrit, envian homes inútils per manar; que quan no vuydan 'ls calaixos del palau governatiu 'ls trastocan en casa de marcolfas, mentrestant qu' ens imponen per regir 'ls serveys de la policia, 'ls homes que 'ls destorban á n' ells, aquí pagan 'l pa, donas y criaturas ignoscentas, 's desmembran familias, y vivim de pur miracle, tots 'ls ciutadants de Barcelona.

¡Prou desfogaments!

¡Ara... pau pe 'ls morts!

¡Son enterro, es estat l' enterro de la tranquilitat de nostra terra!

¡Per' aixó tot Barcelona, li ha fet seguici!

L' últim eclipse

¡Vaja, va ser de debó!

¡Fou un eclipse complert!

Jo ab un tros de vidre vert vaig contemplá la funció.

La lluna tot fent el ronya davant lo sol 's posá y amiguets, el va eclipsá á tall de poca vergonya,

Lo sol poch á poch perdent aná son brill sempre hermós, y badant tots y fent l' os contemplant lo firmament,

ab la cara enmascarada pel tros de vidre fumate varém compendre aviat que alló no era ensarronada.

La lluna atrevida 's posa frech á frech davant del sol y extent un manto de dol com si fós pàlida rosa.

Barcelona com trist lliri jeya sens la llum potenta:

La lluna airada y valenta la convertí en comentiri.

Los carrers tots desolats com quan hi há revolució; Semblava talment alló poble dels desamparats

Jo vaig veure que ploravan molts donas, porque creyan que era un castich lo que veyan, y á terra s' agenollavan;

y una gran dama que el gel ja á lo cor l' hi havia entrat de genolls dalt del terrat deya suspirant al cel:

«¡Perdó Deu méu, si á la galta ixen mas faltas d' amor.

Jo vos prometo «Senyor» no fer jamay cap més falta!

¡Perdó! ¡preneume ma vida! Ja que «Deu» fá tot quant vol, però no 'ns prenguéu el sol qu' es fentse mala partida.

No 'ns lo prenguéu: Jo os prometo que ab mon espós cumpliré

y may més l' hi faltaré fent caricias al rich «gueto».

Mas llágrimas son Deu méu, lo tribut que os puch doná: Renyéu á la Lluna, vá; cadasqu' l' que siga seu.

Torni el sol á brillá pur sens eclipse ni corona y la pobra Barcelona ho agrahirá de segur»

Y la Lluna á qui no enganyan els vidres fumats ni rés: deya rihent ab excés:

—¡y com badan! ¡y com badan!

Y el Senyó Geroni diu y aixó que s' home il-lustrat que un altre «eclipse» afamat veurém tots á l' altre istiu.

Peró no será de «sol»; será de carn, de pá y ví;

.....

Apringuém donchs á mori ja que el mori fá espanyol.

MARCELINO SANTIGOSA

*Don Nicolás s'impacienta
perque trova que 'ls soldats
en lloch de discriminar*

*Altre volta Barcelona
plora llàgrimes de sang...
¡¡ Sigán sempre maledidas
las fieras que 't fan plorar! ¡*

NOVETATS

Després d' haverse cantat ab molt éxit *La Bohème*, *Carmen* y *Gli Ugonotti* en la que hi lograren verda-deras ovacions las Sras. Palermi, Fons y Aceña y los Srs. Iribarne, Vilalta, Puiggener y Banquells, magis-tralment dirigits per lo Sr. Perez Cabrero, á la *chi-ta callando* s' han suspés las funcions desde diumen-ge passat.

¿Quare causa?

Es de sentir tal determinació, ja que la temporada se presentava bé.

GRAN - VIA

Quan s' ha de parlar d' una obra com *El mal de amores* qu' es l' estreno de la setmana en aquest teatro, ben be 's pot deixar de banda tot lo demás.

Just al comensar, 'ls autors son amos de l' esperit del públich, per la galaneria del fraseitx, per la poli- desa dels *tipos* que guardan 'ls aires del terror, qu' es del mateix ronyó de l' Andalusia, per la cultura y abundor dels xistos qu' hi vessan á doijo... y per totas las qualitats que 's necesitan per fer teatro ben fet.

Si tot 'l *género chico* fos de la lley de *El mal de amores* que se 'n pot ben dir teatro Regional, altres vents reynarian per aquest género, que va decayent més cada día.

No tot es ben original, pero es ben seu.

Aixó es literatura Cervantina.

Aqui 's sent la flayre del Quixot, lo mateix en tipos qu' en *aventuras*; may cau en la vil imitació.

¡Ah! ¿volen saber qui n' ha fet lo miracle?

¡Quins tenen de ser! Els germans Quintero, que son duenyos del *trust* teatral, que s' han ben guanyat.

Res de *relumbron*, fora l' efectisme xavacá; la na- turalitat impera.

La música té reminiscencias de *La reina mora*; es l' esllanguiment propi de la cansó andalusia.

Fuig també de l' efectisme; s' aguanta en lo saber fer, en la trassa que n' hi há molta, molta.

Ab tals elements, ab tanta pasta, no hi han cómichs dolents.

Tots 'ls tipos van sols, fins del frare que no parla, pero fá riurer de debó.

Ja pot fer *El mal de amores* qui vullga, tothom s' hi lluirá, y aixó no es censurar á cap dels artistas de la Gran-vía.

La decoració molt encertada, tots ben vestits, per tot arreu com local.

¡Molt bé, senyor empresari! ¡Així 's fá!

Pera la setmana entrant ja 'ns anuncia *La peseta enferma*, obra que ha sigut l' éxit en Madrid durant la temporada passada.

TEATRO DEL BOSQUE

BARRI DE LA FONTANA — (GRACIA)

La Gioconda de la Giudice, de 'n Gnaccarini y de tots els artistas d' aquest teatro, es de las mellors qu' hem vist pe 'ls teatros de Barcelona.

No 's pot demanar mellor, ni mes barato, que l' ópera d' aquest teatro, que es lo mes delectós ara qu' encare fa calor.

Diumenje á la tarde y ab lo Radamés de l' *Aida*, de- butá lo tenor Sr. Goiri, que sigué sumament aplaudit per sa bonica y estensa veu, molt igual en tots los registres.

Lo dol qu' assoleix á Barcelona ab motiu de la sal- vatjada de diumenje passat, l' hi ha fet tancar las por- tas per un día

La caritat pe 'ls pobres ferits, las hi fet torná á obrir, ab dos extraordinaris concerts.

Y després de pagar aquest delme... la *Serata d' onore* d' en Wehils per avuy, que será ben repicada ja que 's cantarà *Otelo* per la Giudice, Cardinali y Gnac- carini.

La setmana entrant ja 'n parlarém.

APOLO

Pera avuy está anunciada la inauguració de la tem- porada ab la companyia dramática catalana-castellana que ja anunciarem y que dirigitán los primers actors Srs. Piera y Gimenez.

Lo personal de la mateixa, es molt cumplert y com siga que la Empresa en los cartells y programas anun- cia que té en son poder un sens fi d' obras de lo més *granat* de nostres autors, fá que esperém logri una fructifera temporada.

Per son bé, nos permeterém aconsellarli que los es- trenos que promet no 'ls guardi en algún calaix de la Administració, sinó que 'ls posi en planta.

Pera obra inaugural está anunciada *Lo fill del Rey* del gran Guimerá.

TIVOLI.—CIRCO EQUESTRE

Quan fa temps que no hem vist gimnastas, clowns, pallassos y *ecuyeres*, y tornan á fer Circo Equestre á aquest teatro, sembla qu' ho donguin.

Tothom hi vol anar.

A la porta empentas y bofetadas.

A dins ni lloch, ni res; tot plé.

Y lo mellor de la companyia encara té de veni. De moment han lograt ja lo favor del públich Miss Juliet- te ab sas focas amaestradas; la baronesa de Kotis que es una elegant *ecuyere*; lo artista *Ra-fa-la* ab sos ins- truments musicals y lo popular Mariano Carpi ab la notable colecció de gossos y micos que porta.

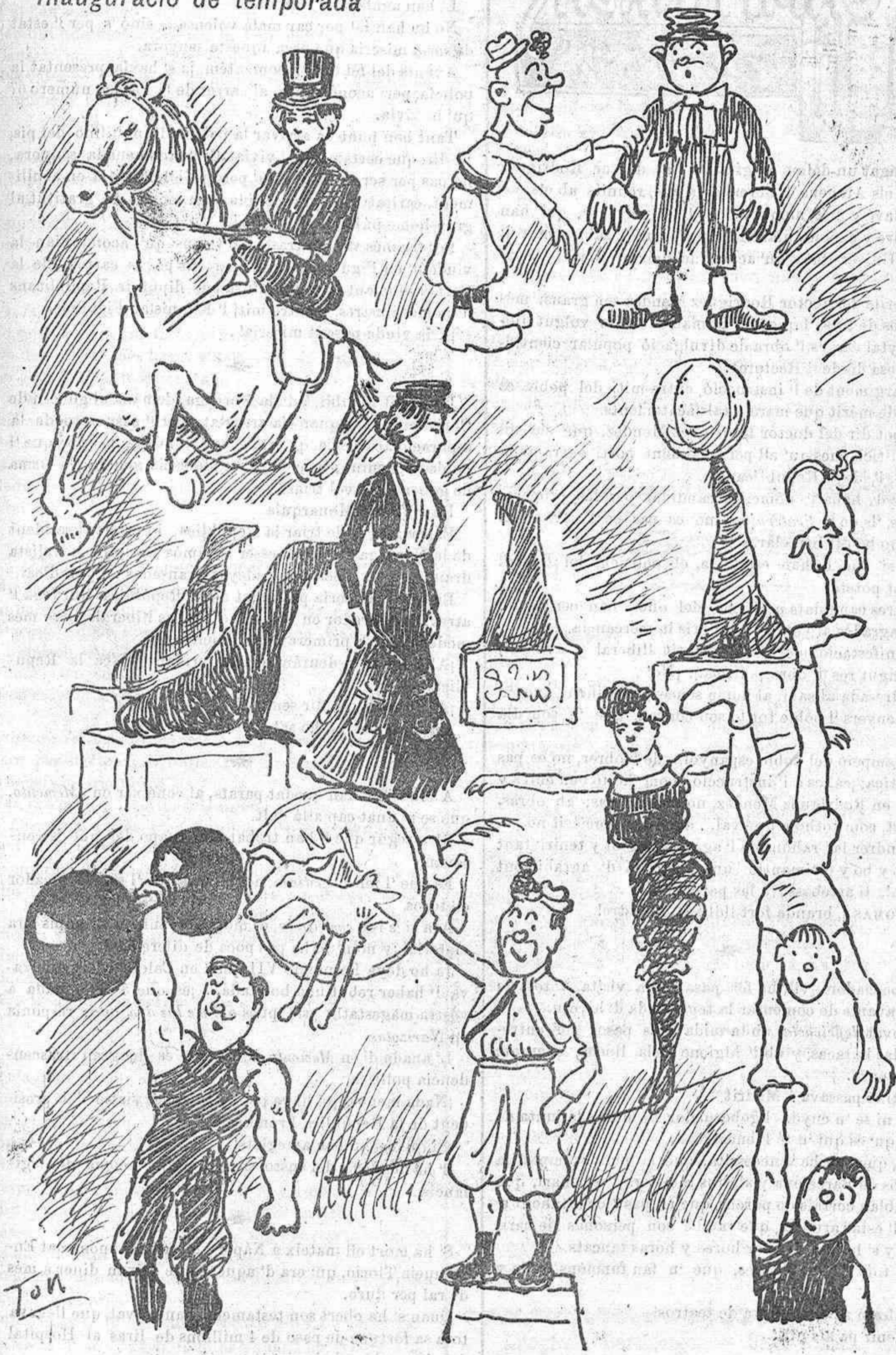
¡Cap al Tivoli falta gent!

UN COMICH RETIRAT.

Tívoli Circo-Equestre

Inauguració de temporada

Gran alegría en casa lo Sr. Alegría.

Han pagat un delme de gratitut al doctor Rodriguez Mendez, els Ateneus d' obres cata'ans, reunits ab els coros de Clavé y una nombra de 30.000 personas, qu' han anat lliure y expontaniament á saludar 'l sabi rector d' aquesta Universitat. . qu' acaba de deixar estar l' encàrrech.

Els mérits del doctor Rodriguez Mendez son grans; més per sobres de tots, 'l que mes fermament s' ha volgut llohar en aytal cas, es l' obra de divulgació popular científica, empresa desde 'l Rectorat.

L' esbargiment de l' instrucció, entre-mitj del poble, es un obra de mérit que mereix tals acataments.

No 's pot dir del doctor Rodriguez Mendez, que sia un home polítich, mes qu' ell personalment porti enraigada en son si, l' ideya Republicana.

L' acte d' haberl' nomenat candidat per las properas eleccions, 'ls de la *Fraternidad* no es pas cosa seva... èll mateix ho ha dit ben clar.

Aqui si que l' han espifiada, els polítichs del ¡*Cu-cut!* Han ficat poteta.

Els altres candidats polítichs, del ofici, han cercat un pabelló agradós al poble que cubris la mercancia.

La manifestació, més que de sentit lliberal y avansat, no ha tingut res d' obra política... ¡No!

Va endresada al sabi, al home sencer, científich, que 'n dirigeix envers 'l poble tot lo seu conreu, que 'n son dia granará.

La redempció del poble espanyol... de l' obrer, no es pas á la política; ¡cá! es á l' instrucció, com ho té ben entés y predica en Rodriguez Mendez, no ab paraulas; ab obras.

Modest, com tothom que val... aquest benemérit no ¡o dia entendre las rahóns de l' agasatx, ab tot y tenirl' tant guanyat y bo y estimantlo, una llágrima d' agrahiment ¡traidora!.. li arrepassava las parpellas.

¡LA TOMASA, branda fort llohant 'l mestre!

Lo governador civil, ha fet pasar una visita á tots 'ls teatros, avants de comensar la temporada d' hivern...

Ha trovat *deficiencias* ab la mida dels pasos per entremitj de las butacas, y ab l' higiene dels llochs, excusats d' anomenar...

Pero aixó passava á Madrid.

Aqui, ni se 'n cuyda 'l governador, ni menos la junta de teatros, qu' es qui 'n té l' encàrrech.

Y á fé, que ben be 's necessita, que la pudor empestifa 'ls teatros de Barcelona y alguns interiors d' escenari, que mes semblan corrals de porchs, que no pas llochs, ahont s' hi han d' estar artistas, que també son personas de carn y ossos, y s' hi han d' estar horas y horas tancats.

Sobre tot, 'ls diumenges, que 'n fan funcions tarde y vespre.

¡Com dorm aquesta junta de teatros!

¡Deu tenir pa als ulls!..

La policia de Madrid, ha detingut, á la viuda d' en Estanislau Figueras, qu' en vida fou president de la República d' Espanya.

L' han agafada al tranvia.

No ho han fet per cap mala volensa... sinó 's per l' estat de *suma* miseria que pasa aquesta senyora.

Avants del fet qu' en comentém, ja s' havia presentat la policia, per' aconduhirla, al carrer de la Palma, número 67 qu' hi vivia.

Tant bon punt va arribar la policia, l' inquilino del pis, va dir: que certament hi vivia allí l' anomenada senyora, no pas per ser sa casa, sinó perque ell la tenia en aculliment, caritativament recollida, com mostra de gratitut al gran home púhlich.

Per fer més viu contrast, al temps qu' aconduhian la viuda d' en Figueras, sortían cartells pe 'ls carrers de la Cort, anunciant la candidatura per diputats Republicans d' homes ilustres, y entre-mitj l' Estanislau Figueras.

¡Y la viuda pasant miseria!

Lo partit republicá de la Noruega, demana al govern de Christiania, que quan sia arreglat y fet l' assumpto de la separació ab Suecia, qu' ara s' está ventil-lant, deixi que 'l poble determini per medi d' un plebiscit general, la forma de govern que vol triar.

República ó Monarquía.

En cas, segur de triar la República, lo primer president de la Noruega tindrà d' esser lo famós escriptor novelista dramátich en Bjoersen, d' ideyas avansadas en lo radical.

En altre cas, seria president de la República Noruega l' atrevit explorador en Nausen, d' ideyas lliberals, pero més moderat que 'l primerament anomenat.

¡Allá si que 'n deurán poguer cridar: ¡Visca la República!

¡Aqui, no 's pot dir sempre!

Ara com ara, no ho sabém del cert.

A Madrid s' han quedat parats, al coneixer en *Memento*, que se n' anat cap allá dalt.

¡Ben segur que l' han trobat més guapo del que 's pensavan!

Es que 'l fer de *polisón* adoba mes que 'l fer de picador de toros.

Ara si 's reb *costellada*, es moral; avants 'l trompis era material ¡y no n' hi ha pas poca de diferencia!

Ja ho deya Fernando VII quan en Calomarde 's queixava d' haber rebut una bofetada... ¡es que l' han dada á vostra magestat!.. ¿si? pues *ahí me las den todas* responia en *Narizotas*.

L' anada d' en *Memento* á Madrid, es de gran trascendencia política.

¡Nada menos, qu' hi va per arreglar lo viatge del president de la República Francesa!

¡Si qu' estém ben arreglats!

S' ha de morir del susto, si no 'l matan á copia de vigilancia.

S' ha mort ell mateix á Nápols, un usurer anomenat Emanuele Florio, qu' era d' aquells que deixan diner á més de ral per duro.

Quan s' ha obert son testament, han trovat, que llegava tota sa fortuna de paso de 4 millions de liras al Hospital dels incurables de la ciutat.

Lo testador posa per condició, que 's posi damunt de la porta d' entrar á la santa casa, un rétol dihent:

«Lo diner qu' he guanyat als richs y qu' aquets havian tret dels pobres, torna per mon voler als necessitats».

Y al peu son nom.

Vetsquí una filosofia de ben mal entendre...

¡Cadascú per allá ahont las enfilá!

Mes val aixó, que 'ls qu' ho deixan tot, á la majordona, que també n' hi han.

Lo *trust* teatral que fins ara reynava als Estats Units, y que tenia acaparats 'ls teatros de las mellors ciutats de l' Unió, aquest hivern 's trova enfront d' un altre *trust* que per combatrer'l ha format Mister David Belasco, un dels directors y empresaris més inteligents del mon...

Aquest, no sols acapara 'ls teatros grans de las capitals, sinó els petits de vilas y poblets .. y allá 'hont no n' hi há, 'n fa construir de nous.

No sols compta ab forts cabals, sinó que també te l' ajuda dels autors més fermes y dels cómichs eminents, ab la cooperació dels de segona ma.

A tots els contracta, disputantse *dollar damunt dollar* las *estrellas* de totas magnituds, grossas y xicas, las duas empresas.

La competencia, ha fet apujar els drets dels autors y la soldada dels cómichs. . ¡tots hi guanyan, y 'l públich més ben servit!

A l' Odeon de Paris, anuncian per' aquest hivern l' estre no d' obras qu' anirém dihent:

La patronne d' Henry Benstein, jove autor de *Ledétour*.

Ramuntcho d' en Pierre Lotti, solfas d' en Gabriel Pierné, 'l músich de moda.

Glatigny comedia d' en Cátulo Mendés.

L' home, et la loi dels germans Paul y Victor Margueritte.

L' ubesse de Jouarre adaptació de l' obra famosa d' en Renau, per en Henry Bataille, l' autor de *Mamá Colibrí*, que coneixém traduhida.

Una fantasia d' en Albert Guinón.

Y *Lo calvari* drama d' en Antoine Bibesco, tret de la novela d' en Octavi Mirbeau.

L' empresa del *Gimnds* de Mr. Franch, te un' altre comedia d' en Benstein, per fer *Madame Le Bargy*, muller del cómich d' aquest mateix nom, que treballa al teatro Francés. . y *Le vieil homme* d' en Porto-Riche, qu' ha de fer la Rejane..

¡Bona sort á tots'..

¡Apa traductors, que aquí hi ha tela'..

A Monteux (Vancluse) es la terra de Fransa que cull mes maduixas y que son més bonas.

Pot ben dir's la terra de las maduixas, quina flayra 's respira per tot arreu.

Son la riquesa de la terra, quina miseria van acabar l' any 1870.

Després s' han anat prodigant en son conreu, qu' avuy en dia acapara més de la quarta part del territori.

Passa de tres mil personas que s' hi guanyan la vida.

La cullita dura uns quaranta días.

Lo gran comprador de maduixas de Monteux, y el gran menjador, es París.

Aquest any n' hi han enviat 300.000 kilos, de maduixa.

Entre tot l' any passat, n' hi han anat 1.000,000 de kiló-

grams, dins petites cistellas de jonch, que fan 'l *va-et-vient* de las hortas productoras, als mercats de la República de Fransa.

Las maduixas d' Aranjuez, son res en comparansa.

Las maduixas de La Garriga, tampoch s' hi poden comparar per las cantitats, mes son mellors per la qualitat y per collir' tot l' any.

Lo planter de La Garriga, es provinent de Fransa; son conreu ha millorat la qualitat, mercés al *célebre* apotecari en Plandiura, que las pogué aclimatar, sortint mestre en son conreu.

N' es son deixepre, tota la vila.

Una xicota molt maca, va compareixer 'l dimecres á las set del mati ab tota la cara enmascarada, de resultas d' haver volgut veurer l' eclipse primer, que 'ls altres ab lo ditxós vidre fumate.

Lo seu promés al véurela, va dir: ¿que vollas veurer, si encara no es l' hora?..

¡Jo si que 'l veig ara 'l sol eclipsat, no més que mirante la cara?

Aquesta minyona pe 'l que 's veu, volla fer Pasqua avants dels rams.

Lo Baldiró

Era 'l Baldiri
un bayletot
murri, blasfemo
y fumador.
Un día anava
rondant pe 'l bosch,
de nius en busca,
quan tot d' un cop
un ne va veure
á dalt d' un olm.
Ell que s' hi enfilá
poquet á poch,
sense fer fressa,
y al serhi aprop
lo bras allarga
ab precaució;
la ma al niu posa
y... aixeca 'l vol
un aucell negre
feréstech, gros
el qual se tira
damunt del noy,
com si un dimoni
de l' avern fos.
Groch com la cera,
moll de suhor,
prou crida y brega
lo Baldiró
trayent la llengua
com un gos foll;

y com renega
aixut lo coll
l lensant blasfemias
á qual pitjors!
Mes tot inútil,
en vá es tot,
per éll no arriba,
no vé 'l socors;
sols prop lo rostre
sent l' aligot
qu' ab bech y urpas
castiga al noy
arrabassantli,
ab son bech fort,
d' una picada
de llengua, un trós.
Y arc 'l blasfemo,
lo Baldiró,
sols parla ab signos
y algun udol.
De Deu lo cástich
rebé 'l xicot
per blasfemayre
com ho son molts.
¡Prenguem exemple
d' en Baldiró
alabant sempre
de Deu 'l nom!

S. BRUGUÉS

Litografia Barcelonesa. — Sant Ramón, 6

Ball de festa major

Antes de ploure

L' endemà del xàfec

